

ԱՐՁԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳՈՒՐՍ ԵՒ ԳԱԼԻՍ ԿԻՐԱԿԷ ՕՐԵՐԸ

Տարեկան բաժանորդագրիցն է հինգ րուբլի: Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է «ԱՐՁԱԳԱՆՔԻ» Խմբագրատանը և Կենտրոնական Գրավաճառանոցում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлис. Редакция „Ардаганк“.

Առանձին համարները 10 կ.

Յայտարարութիւնների բառին 2 կ.

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քախկի վրայ իրեք դարաջի ջոզող պարուններ: Ով չուտտ, նա կուշտ:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Առաջին և երկրորդ կարգի իրաւատու ընտրուող անձինք: Հայկական թատրոն: Մի պախարակելի արարք:—ՆԱՄԱԿ Կ. ՊՕԼՍԻՑ:—ՖԷԼԻԷՏՕՆ: Արքունական դպրոցների ներկայ կացութիւնը Կովկասում:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՔԱԽԿԻ ՎՐԱՅ ԻՐԻՔ ԴԱՐԱՋԻ ՋՈԶՈՂ ՊԱՐՈՒՆՆԵՐ *

Աբա, մուղալիթ կացէք, պարուններ. քախկի գլխին մինձ խփաթ է պատրաստվում:

Դուք կուլի չիք էլ իմացի, որ միւր քախկի կառավարիչները են հանգի գլխանիք ին ուզում ջոզիլ տալ Դումի համա, որ թամամ չուրս տարի ով բերանը բաց անէ թէ չէ հէնց են կառավարչերու մէկի խիլքը գովէ, մէկէլի հալալութիւնը, մէկսէլի քաղաքավարութիւնը ու վրայ չուրսի խուռը փիքը անիլը:

Էս անցկացած չուրս տարին ինչ մարթ եա Դումումը, եա Դումեմէն գոււր չալիշ էր գալի միւր փուղ ուտողներու իշտահը կապիլ տալ, են մարթը հիմի գլխանութենի արժան էլ չէ համարվում:

Էստու համա էլ մէ ենէնց թաբուն սարքվեցաւ ու կարքվեցաւ, որ ով քախկի համա գլուխը լիզ գրած ունէ, նրան սիվցնին ու մրոտին:

Ա՛յ, օրինակ՝ միւր Գ. Սունդուկեանցին որ վրայ էրկու գարաջումը սիվցրին. սիվնայ իրանց էրեսը:

Սրա հիզ էլի թագբիւր էին անում սիվցնելու Գ. Եափանդուկեանին, Ա. Յոհանիսեանին, Ն. Զուբալովին

*) Աչքի առաջ ունենալով կեւրակէ օրուայ ընտրութիւնների կարեւորութիւնը Թիֆլիզի ազգաբնակչութեան համար, մենք հարկաւոր համարեցինք հրատարակել այս յօդուածը տեղական բարեաւով, որ մատչելի է երրորդ կարգի ընտրողների մեծագոյն մասին:

Խմբագ.

(Աստուծ օխնէ սրա լիզուն), ամա խերխեներուն չը կարից. ինձ էլ խօ, փառք Աստուծ մէ օր կու իմանաք քախկի խէր ուղողն իմ թէ շառինը, ինձ ուփրօ խիստ էին ուզում սիվցնի աղէքը:

Ի՞նչ է միակենիւրը:

Էն, որ էս հանգի մարթկերանցը սիվցնելով, սրանց մագիէր Սալիանու փողրաթումը հարստացած մարթու կէս գուժին փեսերուն ջոզին, Սօլօլակի հօղաբազ աղիքէքը կատարին, նրա ասկականներուն ու ավանջականներուն առաջ գցին: Էս աղազաբերու չալիշով էր, որ Վերայ մէ հետի կարմունջ շինվեցաւ ու վրէն էնդադա փուղ բաթմիշ էլաւ գուր տիղը, որ ինքը կարմունջը մեռած կարմունջ է լիշվում հիմի ու միսած փուղիւրը թաղած փուղ:

Վուր մէկի անումը տամ իս էստի:

Տօ, թէ սխտուր չիս կերի, ինչի է բերնէդ սխտուրի հուտ գալի, վունցոր ասած է:

Թէ միակդ ծուռը չէ, ի՞նչի իս վախենում են հանգի դատաւորներէմէն, որնոր քիզ հիզ վունց ասկով ին կապած, վունց գուրծկով:

Գանա գուն ինքդ չիս գիդի որ մենակ չար մարթու փեշակն է իր դատաւորին իր ննգիւր շինիլը, թէ չէ հալալ մարթուն ինչ հարկաւոր է էրեսպաշտն ու էրեսպաշտութիւնը:

Զուլաբը աու, էլի, ինչ իս ձէնդ կտրի:

Իս գիդիմ ինչի էլ չիս խօսում:

Վախենում իս, հա, վախենում իս, որ Դումէն հալալ գլխաներով լքցըվի ու քախկի զանդուկը քիզ համա ղալիմ կոխպըվի, հա:

Ա՛յ, արմընելու բան:

Բաս դառաւ որ քախկի զանդուկը աճկակապի բօխա է գրուտ միթամ էլի:

Ի՞փոր քու խէրն է խօ փուղերով լիքն է, ասում իս, ու ի՞փոր դուն խէր չունիս, ցափ դարդակ է էնչախը:

Որինակ՝ Դուբերնատորը, եա նրա վրայ ուփրօ մին

ձը քախկի համա մէ օգտուէտ բան ին պահանջում, մասալի համա ապինք, հրամայում ին որ պաժարնի կամանդին մէ էրկու բօշկա աւելցնին ջուր կրելու. մէ դաւի դաւաբա է սարքվում, մէ բղավում ին ու ճղավում որ ինչ ասիմ. փուղ չկայ, կօսէ: Թուխտ ու թանաք է որ բանում է, գէպուտատնիր է որ զրգում ին Պետրեբուխ թէ չարա արէք միգ, կօսէ, ցափ ախկըտացանք, կօսէ:

Ամա իփոր գալիս է, բանն էն տիղն է ննգնում որ Տէր-Աւետիքի տղին իրիք հարուր թումանը մետի ին ուզում փէշքաշ անի ախկատ քախկի փուղերեմէն. բամբլահ աւհաման ուլ աահիմ, քախկի դարդակ զանդուկը մէկ էլ տեսար մէքաշ զըմզըմում է փուղերով:

Ախար նամուս եօխզըր:

Ելի օրինակ՝ պաժարնի կամանդի միծառուրը, որ բրանտմէխտեր ին ասում, հազար ջեր կրակն է նընգնում կրակ ննգած շինութիւնն ազատելու, մէ խօսկով գլուխը չարի փուխ է անում քախկին: Գալիս է, տախք մեռնում է սա. խղճի կնիկը արգա է տալի որ իր ջրատար մարթու հալալ ղուլուղի համա մէ իրիք մանէթ ու ինը շալի կէս պէնսիայ նշին իրան ամսէնը: Ինչ կօսիք, պարուննիր. բերում ին, շառ ին գցում թէ՛ փլան փլան օրէնքի էս ու էս զօրութենով, պիտի արզումը գրած էր էլի թէ մեռածը իփ մեռաւ, վուրդի մեռաւ, ու էս հանգի բանիր. պիտի կամիսիա ջոգինք էստու համա, ասում է, որ էս բանը մէ լաւ բաբաթ քըրքըրէ ու մէ իրիք տարվան էգնէն միգ զօկլադ անէ թէ մեռածը զուրթ մեռաւ թէ չէ, ես կուլի, ասում է, իսկի էլ չը մեռաւ ու սուտ քնած է, ասում է: Այ, էնչախը կարող ինք, ասում է, դրուստ վճռի թէ էն կնիկը ուզած պէնսի արժանի է, թէ չէ, կօսէ:

Ամա իփոր Իզմայիլ փաշէն գնում է Պետրեբուխ ու սող Դումին արխայինացնում է որ էս բանի համա մէ իսուն թումանն էլ հէրիք է իրան խարջուխ. գէօգղադուն դուն իմ քախկի զանդուկ մէ բաշ փուղերով մէ էնէնց տըռզըվում է, էնէնց տըռզըվում որ ինը հարուր թումանը թէ էն սահաթին էւէտ չէին հանի էնդանց ու Իզմայիլ փաշի համա չէին զրգի, գուրծի շինելու, էլ ինչ ասիլ գուգէ, խիղճ զանդկի փուրը կու տրաքէր ես վուռքը դուս կու ննգնէր իստակ:

Այ, Սիմօն Պետրովիչ, սուր իս, ուր. մէ վիկաց է. տիս թէ ինչ խաբար է:

Տօ, Հաւլաբար մէ խիղճ, հիւանդ, չուրս քսան ու տաս տարեկան կնգայ վրայ էրկու աբասի շտրափ է գրած, ասինք. էս շտրափ առնելու նաչար կնգայ վիրջի խալիչէն տակէն ին դուս քաշում, որ նրա նահալին էլ էն է ու գօղէնքն էլ էն, նրա վիրջի պղինձն ին ծախում. ամա Իզմայիլ փաշին, որ համ բաղնրսի տէր է, համ գուքներու, հարուր ու իսուն թուման շտրափը դիփ մետի ին բախշում անգսկածի:

Ախպէր, թէ Իզմայիլ փաշէն էնէնց խիղճն է, որ քաղաքը նրան հարուր թումանիր է փէշքաշ անում, բաս ջուրն էկիլ է ու Պէպօի դէգա Շուշանին է տարի, որ նրա համա էլ քաղաքը մէ օրինաւոր պէնսիա չէ կտրում:

Մէ ուրիշ օրինակ՝ մէ սերթուկաւոր աղազագա, էրգէն շլապէն գլխին, գալիս է, տախք, քախկի Ուպրափէն բանի համա. Ը՛մ, էլ չին գիղի վո՛ւր գուրիը բաց անին նրա առչիւր ու վուր կրեսլի վրա համեցէք ասին նրան վերի գլխին, թէգուղ կօնտրաբանդի ապրանք ծախող ըլի նա, ես ղալը փուղ կտրող: Ամա իփոր իր դաւը քըրտնքով ապրող համքրի մէ մարթ է գալի էնգի արգա տալու, վրէն մէ բղավում ին ու ճղավում, որ կօսիք էրէկէ պարնի հարսը Տէր Ավետիքի տղի բիծու աղչիկն ըլի:

Ելի ասիմ:

Պարիթումը մէ մինձ մարթ մեռաւ, ես Պետրեբուխումը մէ ուրիշին թաղում էին. էն սահաթին էւէտ, ձիւ արիւր, տելեգրափի մավթուլով հայհարա սամձիմալնիր է որ զրգում ին թէ՛ միր քախկի խալիսը խիստ դարգոտվեցաւ, ասում է, ու էստու համա էլ՝ վէնօկ ասիք շինեցին, գէպուտատ ասիք զրգեցին, ալգ ասիք կատարեցին:

Մէ տէր հարցնող ըլի թէ նրանք ո՞վ, մինք ո՞վ:

Ամա իփոր Սուրբ Եւփաճնումը միր Կաթողիկոսը Ամենակարող Աստու առաջ օրթում էր ուտում էգեղեցուն ու ասկին հաւատարիմ ծառայելու, տէրութինը միծառուրնիր զրգում, որ էս հանգիսը փառք ու պատվով կատարվի, թուրքը որ թուրք է, նա էլ շտապով վաղեցաւ էնգի պատիւ տալու, խիլքին զօռ տվող միր քախկի կառավարիչները լալիլ էլ չարին, որ գէպէշով մէ էրկու խօսկ միզմէն էլ շնահաւուրութին էին զրգի Եւմիածին:

Ախար ասած է թէ՛ էն ինչ գիղէ խուրմէն ինչ միրք է, է՛:

Ախպէր, համքարը մօգ էլաւ, իր դաւը քըրտնքով աշխատած փուղերով իր վուրթկերանց համա փէշակ սովրելու շօլա շինեց:

Աբա մէ հէսաբ արէք հիմի թէ էն շօլումը համքրի էրեխերք քանիսն ին:

Նրանց մագիէր վուրդիսը միր աղազագէքը ամէն օր ճաշ ու իրիգուն ին, նրանց պօվարներու ու լաքիէրու էրեխերքն ին վայելում էն շօլէն:

Եսդագա բանիրը որ կայ ու աճկով տեսնում ինք ու շատն էլ կուլի ուփրօ բեթարնիրը վունց տեսնում ինք ու վունց էլ իմանում, դուք ինձ հարցրէք հիմի, պարուննիր, թէ միր գլխի չարէն ինչ է ու միր դարաջի ջոգողնիրս ինչ պիտի անինք:

Այ ինչ:

Մէկ էս որ մէ ձեռով էրկու ձմերուկ բռնիլը խիստ

գծար. բան է, ախպէր, ու հէնց էստաւ համա մէ մարթոր համ հրաման կատարող ըլի, համ քրան հրաման տրվողը էլի ինքնէւէտ ըլի, օչովու խէր չի տայ, ախպէր:

Գաւաւ որ իփսր մէ մարթ քախկի գուրծկերու կատարող է նշնած, նրան էւէտ գլասնի ջոգիլը սաղ չէ գալի, ախպէր:

Աբա ինչ գուրծք բան վիկալէք. էս բանը գուրծ կատարողները, օրինակ ասինք, փիքը արին, դարսեցին, շինեցին, մէ խօսկով, մէ գուռնա դօկլադ գրեցին, բերին աղաջան, հիմի ու էս իրանց դօկլադը, մէ էրկուշաբթէ գիշիր, իրանք էւէտ արգ արին Դուսին թէ էս բանը էսէնց է ու էսէնց պիտի, ասում է: Թէ Աստուծ էլ խուովեցաւ ու Դուսումն էլ քիչ գլասնիք էլաւ էն գիշիրը, էս խօ՛ բանը վունցոր իրանք ու իրանց ավան չավաններն ուղեցին էնէնց վճռեցին: Գուրծիս եարմուկէն լիդ էլի Վերայ տարան մէ նմուտումը: Ի՞նչ կայ. ով էստումը խէր ունէ, նրանք սաղ ըլին:

Դուս էկաւ, պարուններ, որ ետգան սան սան, փոզան սան սան:

Փահ, շինվեցաւ քախկի բանն էլի:

Մէկ էլ էս, պարուն գուրծ իմն իք, որ միգմէն ամէն մէկը իր խրճպտանքումը թող գէւէր մտիկ անէ գլասնի ջոգելիս. գիգենայ, որ Աստուծ առաջ կանգնած է ու նրա այսպէս դադաստանին ջուղաք է տալի էն սա-հաթին: Խաթը, մաթը, ասկականութիւն, բարեկամութիւն, իր գլխի խէր, շառ, գիփ մէտի մտէն գցէ ու մէնակ քախկի խէրն ու շառը միտը բերելով, մատը էն հանգի մարթու վրայ գնէ, որ իր խրճպտանքն էւէտ ասէ իրան՝ բարաքալա, լաւ ժաժ էկար:

Գիգենաք, պարուններ, որ էս կերակի միւր մէջը պտուտ գուրծան Սօլօլակի մինձ հօղաբազն ու նրա դարավաշները, նրա չաշկա լօշկէքը:

Մուղայիթ կացեք քանի կանաք:

Էս աղազագէքը գլուխը լիդ գրած ունին քախկի հիմիկվան կառավարողներու համա. էնդուր որ սրանց չալիշով լավ բաբաթ ջիբերը տըռգեցին, ձիւ արիւր, քախկի փուխ կալած փուղիքը խուրդա անելիս:

Քաղաքը էստումը կորցրուց մօգը չուրս հաղար թուման որ քարսուն հաղար մանէթ է անում ու էս փուղիքը գում ու կլան էլաւ որը իրան հոլաբազի պըլ-պլան ջիբումը, որն էլ վից փեսանուց մարթու ու նրա բլբուլի լիզվանի տղի ջիբերումը:

Դիփունքդ գիգիք, ախպէր, որ իփոր աղվէսը (մէ-լէն) կցում է ակուրվին գօլիլ, պատճառը ակուրվի կտուցէն պանիր վեր գցիլ տալն է:

Եկէք իմը լսեցէք, պարուններ, էկէք հալալ մարթ-կերանցն աւտանք միւր խէրն ու շառը, ախպրտիք. էն հանգի հալալ մարթ իմ ասում, որ քախկի ամէն մէ հատ փուղի վրայ դողում ըլի, քախկի համա սիրտը ցա-ւում ըլի, մէ գլուխ աճկաբաց մուղայիթ ըլի, որ քախ-

կի կայինքն ու հարստութիւնը օչով չը տանէ, չը փախ-ցնէ, ու թէ հաղրէնը մէ ջեր մէ մէ գուղ ու աւազակ լուս ննգաւ քաղաքը կառավարելիս, դադանակը վիկալնէ ու մէկ թէ էրկու:

Միտեներուդ պահեցէք, ախպրտիք, որ միւր Օղոր-մած Թաքաւուրի Օղորմած Հէրը միգ էն օրէնքները բախշից, որ միւր խէրն ու շառը միւր ձեռը գցից, միւր մուլը ու կարողութիւնը միւր կառավարելուն յանձնից:

Աբա հիմի խօսկն էն է, որ հէստի հանգը կառա-վարինք ու կառավարվինք, որ էն կինքն էլ պարզ էրէս գնանք Աստուծ մօգ, էս կինքումն էլ միւր Օղորմած Թա-քաւուրի աճկը քաղցր անինք միգ վրայ համաշա:

Վրայ իրիք դարաջի ջոգող՝
Իշխան Բէհբուլթեանց:

ՕՎ ԶՈՒՍՏ, ՆԱ ԿՈՒՇՏ

Միւր խալիւր, միւր փորցած մարթիքը, լաւ գիգին, վուր մէ օմքին իփոր իրա բանը իր ձեռով չէ կատա-րում, միշտ կու խափվի, կու սղալվի: Զուռքի ասած է, թէ, կ'օսէ, «գիլի շինքն էնդու համա է հաստ, վուր իր բանն իր ձեռով է շինում»: Գիլի շինքը առանց էն էլ հաստ է, ամա՛ չունքի նա միշտ իր հուրսը իր ակուքներով է վիքաշում ու փախցնում, խօսկ է, սաղ է բերած: Թուլ շինք ունեցողն էլ, վուր համաշա իր շինքին, իր ջանին, ջափա կու տայ, կու դիմացնէ իր ջանը, շինքը: Եսէնց է աշխրքի բանը ու աշխարք տե-սած ու բան բաշարող մարթիք միշտ կատարում ին էս գիլի առակը: Աճկա հիւացրիւր թէ չէ քու բանեմէն ու ուրիշի աբով մնացիւր, կու խափվիս ու բաթմիշ կուլիս հոքով-մարմնով: Ենդու համա էլ ասիլ-ին դա-դա մարթիքը, թէ, կ'օսէ, «ուրիշի ձեռով փուշ քաղէ», «ուրիշի հացին ի՞նչ քսող չի ըլի», «ում մատը մեղրումն է, առաջ նա կու լստէ»:

Թէ վուր մէ մարթուն իր առուտրի ու իր ուրիշ գուրծկերու համա հարկաուր է էս մուղայիթութիւնը, ուփրօ աւելի էս խիլքով պիտի ժաժ գայ միւր խալիւր՝ իփոր բանը օբչէստի բան է, սաղ քաղկի համա պիտա-նացու: Էս թահար գուրծկերը վուր վուտով-գլխով գիփ ուրիշներուն տուր տանք ու մինք իրաղ քաշվինք, միշտ փոշմանութիւն կու բերէ: Ա՛յ, օրինակ ասինք, հիմի միւր քաղկումը գլասնիք ին ջոգվում: Դիփունքն էլ, թէ հայ, թէ վրացի, թէ ռուս ու ուրիշ ասկիւր, միւր քաղկի բինադար խալիւր, հաւսարական պարտաուր ին իրանց քաղկի համա փիքը անին ու մարթիք ջոգելիս չը փախչին գուրծկեմէն: Էսօր ասում իս, թէ քուչէտ խարաբախանա է ու դրստող չըկայ, թէ ձիւ կուռը գի-շիրները փանաւ չին վառում, թէ ձիւ քուչի ցիւի ու

աղբի աւելող չըկայ, թէ խիղճ խալխին շաղապաթ չեն տալի քաղկի խարջ մօղսնողները ու իրանց մէ քանի մանէթի համա յիգին պղինձաւ էլ ծախիլ ին տալի, թէ բազարը տէր ու տիրական չունէ, թէ վաւերութիւն ու վաւերութեամբ փողերը գում ու կլան է ըլլում ջողած անէրես մարթկերանց ձեռին, թէ քաղկի դարգակ կասեմէն, իփոր ուզում ին, հարուր-հարուր թումնիր ին բաժնում ումն ուզում ին, աչ ու ձախ.—ամա՛ օջով լսող չը կայ, չունքի քու ձէնը չէ հասնում իր տիղը: «Օվ կու նստի, կ'օտէ, դիբա իրան կու տաշէ»: Չունքի էտէնց է, դուն էլ գնա՛ ու վնասակար բանիր մի տնիլ տա քու ջողած մարթկերանցը: Օջով չը պիտի լիդ քաշ-վի բանեմէն, հայն էլ, չունքի քաղկի շատ փայ մլքա-տէրը հայն է. ուսն էլ, չունքի թաքառուրութիւնը նրանցն է. վրացին էլ, չունքի միր քաղաքը հնուց վրա-ցու քաղաք է էլի ու շատ կան էստի բինադար վրացիք: Չի ըլի տուր տալ, վուր մէնակ ուսում առածներն ու դուլուղի մարթիքը ու մինձ սովազրիրը քաղկի տէր ըլին, գլասնիք: Պանա միր փեշաքարը խիլք չունէ՞ ու ան օրէնք գիտացող քիչ կայ միր մանդր վաճառական-ներու մէջը: Ի՞թէ մէ հինգ-տասը փեշաքար մարթ ըլի նստած գումումը ու մանէթի ու շաու-բիստու գինը գիդացող պստի վաճառականը, շատ փայ գուրծկիրը ուրիշ ճանիւղ կու. գթնէին ու էտէնց խալխի ջանի վրայ չէին պարպի գլասնիքը ու նրանց ջողած մարթիքը:

Քաղաքը միրն է, դիփունքն է ու մինք էլ քաղ-կինը: Ո՛ւր իք թողնում բաս, վուր դիփ մէ ջուրա մար-թիքը գան, գլխներուտ կակալ կոտրին, ձիւ փուղիբը ցաք ու ցրիւ անին ու դուք կի հիւռուանց քնջներումը նստած ախ ու վիշ իք անում: Եկէք, խառնվեցէք բա-նումը ու կու տեսնիք, վուր ջլիս կու փոխվի շատ գուրծկ: Օջով էլա չի ասի, թէ դիփ հայք ին մօղ էլի ու իրանց-իրանց ինչ ուզում ին, անում ին: Թող վրա-ցին էլ գայ, ուսն էլ ու ուրիշ ասկիրն էլ ու չէ թէ մէնակ ուսում առածները, խալխի մարթիքն էլ: Քիչ է պատահի, վուր միր խալխի մարթիքը, ուսում չունե-ցողները, իփոր գլասնի ին դառի, խիղճ խալխին շատ քօմագութին ին արի ու մուկութի ին էլի քաղկի փու-ղերուն:

Իփոր կի դիփունքս անգճներուս բաղմնչու կու-տանք, յիդ կու քաշվինք ու կ'օտինք թէ՛ հէ, ինչ գուզէ, անին. էն ժուգը էլ թող գանգատ չանէ օջով, թէ ան-կարքութիւն է պատահում: Ո՛ւր իք տուր տալի ձիւ ձիւ լկամը ուրիշին: Հէնց գիդիք ձիւ ուժը քիչ է. աբա մէ հինգ-տասը հոքի միր քաղկի նիղացածներու դարգերն իմացողներ մօղ ըլին, թէ դիփ տակն ու վրայ չանին ջողած մարթկերանց վաղ արարմունքները: «Գիդ կանգնի, կ'օտէ, գերան կոտրէ»:

Այ հօրէսա էս կիրագի 24 գլասնի էլի պիտի ջող-վի խալխեմէն: Տեսնիք մէյդան գուքան միր ասած

մարթիքը, թէ էլի առաջվայ պէս տուր կուտան բուրթ ու մէյդանը առաջվայ մարթկերանց պէս օմքներուն: Ամա, թէ լսող չի ըլի, էն ժուգը թող միղկն ու վարծ-կը իրանց շլնքին ըլի, էլ ձէն ծախուն հանելու իրա-ւունք չին ունենա:

Թէ չինք մեռնի, կու տեսնինք:

Խալխի քարէկա՛մ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիզի քաղաքային խորհրդի ընտրութիւնները վաղուց արդէն սկսուել են: Առաջին կարգի իրաւասու-ների ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ նոյեմբերի 9-ին: Ընտրութեան մասնակցում էին 29 անձինք, որոնցից իրաւասու ընտրուեցան հետեւեալ պարոնները.

1) Կոմս Մ. Տ. Լուու-Մելիքեան (միաձայն), 2) Բարոն Ա. Պ. Նիկոլաի (միաձայն), 3) Յ. Ե. Փիթոյեան, 4) Ն. Ե. Նիկոլաձէ, 5) Ա. Ի. Մանթաշեան, 6) Ա. Բ. Խալաթեան, 7) Ա. Ֆ. Փրիգոնեան, 8) Վ. Կ. Օրլովսկի, 9) Կ. Մ. Ալիխանեան, 10) Ա. Ա. Ալիվիցկի, 11) Գ. Մ. Թամամշեան, 12) Ս. Յ. Անանեան, 13) Իշխ. Ա. Զ. Չելոկաեվ, 14) Ն. Զ. Միրզոյեան, 15) Վ. Ի. Կալ-գանով, 16) Յ. Ա. Ղորղանեան, 17) Մ. Յ. Թամամ-շեան, 18) Կ. Մ. Կօլուբանսկի, 19) Ա. Գ. Ալվազեան, 20) Ե. Ա. Բաբեան, 21) Ա. Ա. Խարադեան, 22) Յ. Յ. Ծովիանեան, 23) Բ. Ի. Ստատկովսկի, 24) Գ. Բ. Տէր Ասատուրեան:

Երկրորդ կարգի իրաւասուների ընտրութեանց ան-ցեալ կիրակէ մասնակցեցին 96 անձինք. ընտրուե-ցան հետեւեալ պարոնները.

1) Իշխ. Գ. Թումանեան, 2) Ա. Վալտ ֆօն Վալսէն-հով, 3) Յ. Խաթիսեան, 4) Գ. Եւանգուլեան, 5) Ա. Մատինեան, 6) Կ. Բախմանին, 7) Իշխ. Կ. Բէհբու-թեան, 8) Ն. Վերմիշեան, 9) Ն. Զուբալով, 10) Վ. Դինգելշտեմ, 11) Ա. Յովհաննիսեան, 12) Մ. Շահ-Պա-րոնեան, 13) Գ. Օրբելի, 14) Միք. Գօլուխանեան, 15) Ա. Իվանենկօ, 16) Պ. Գլավացկի, 17) Իշխ. Վ. Զօր-ջաձէ, 18) Յ. Չիթախեան, 19) Մարկոս Գօլուխանեան, 20) Գ. Եարալեան, 21) Մ. Ռոտինեան, 22) Գ. Քիւչա-րեան, 23) Գ. Ծուրինեան, 24) Յ. Մուլթաֆեան:

Առաջին երկու կարգերում ընտրուած 48 իրաւա-սուները բաժանվում են հետեւեալ կերպով. ըստ ազ-գութեան ց՝ 33 հայ, 10 ռուս և 5 վրացի. ըստ մասնագիտութեան և պարտաւճանց՝ բժիշկ — 9, բանկերում ծառայող և սեղանաւոր — 8, կապալա-ւու — 6, հրապարակախօս — 4, գինուորական — 4, իրաւա-բան — 3, քանտիէ — 3, պետութեան ծառայող — 3, ինժինէր

—2, վաճառական—2, փաստաբան—1, մանկավարժ—1, քաղաքային պաշտօնեայ—1, երաժիշտ—1: Այս 48 իրաւաստւոներից 32-ը ստացել են բարձրագոյն համալսարանական կամ մասնագիտական ուսում, 12—միջնակարգ և 4-ը տարրական ուսում:

* * *

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Օտեւլոյի տիպը Շէքսպիրի ամենագորեղ տիպերից մէկն է: Որքան Արքա Լիրի մէջ երկրորդական տիպերը հասուն և զարգացած են, նոյնքան այստեղ պիեսայի ամբողջ ծանրութիւնը և ոյժը ամփոփուած են գլխաւոր հերոսի մէջ: Հասկանալի է ուրեմն, թէ որքան դժուար է կենդանացնել այդ տիպը բեմի վերայ. և պ. Ադամեանը յանձն առնելով այդ դժուար գործը, անշուշտ կանխապէս պիտի չափած, կշռած լինէր իւր ոյժերը: Յայտնի է, որ հայ դերասանը, ի բաց առեալ ներքինը, իւր արտաքին ֆիզիքական յատկութիւններով աւելի Համլէտ է, քան թէ Օտեւլո: Օտեւլոյի գերը պահանջում է յաղթանդամ կազմուածք, զօրեղ և կոշտ ձայն, — այդպէս են բացատրում գոնէ շատ քննադատներ և այդպէս է երևում պիեսայի բովանդակութիւնից: Այն ինչ՝ պ. Ադամեանի կազմուածքը փոքր է և նուրբ, ձայնը թէ և տրագիքական և մշակուած, բայց ոչ այնքան հսկայական և զօրեղ, որ հարկաւոր է ունենալ Օտեւլո ներկայացնելու համար: Այլի առաջ ունենալով այս ֆիզիքական առանձնայատկութիւնները, մենք իրաւունք ունէինք սպասելու, որ պ. Ադամեանը չը պիտի ունենայ այն յաջողութիւնը, որ ունէ Համլէտի դերում: Այդ կանխակալ կարծիքով մենք մտանք թատրոն ամսոյս 17-ին, անցեալ երկուշաբթի:

Բայց պ. Ադամեանը յաղթեց մեզ:

Առաջին անգամ էինք տեսնում պ. Ադամեանին Օտեւլոյի դերում, և նա միանգամ ևս մեզ համոզեց, որ զուտ տաղանդի համար նշանակութիւն չունեն մինչև անգամ ֆիզիքական պակասութիւնները:

Նախ և առաջ պիտի ասած, որ պ. Ադամեանը Օտեւլոյին հասկանում է շատ ճիշտ: Այն խորին սէրը, որով Վենետիկի մաւրը սիրում է իւր սրտի ընտրելոյն և այն ուժեղ խանդը, որ յետոյ գոգովում է նորա անփոփոխութեան մէջ — յիշաւ պ. Ադամեան գիտէ արտայայտել սքանչելի հմտութեամբ: Ամբողջ ներկայացման ընթացքում նորան յաջողուեց առաջ շարժել և հասցնել Օտեւլոյին իւր վերջնակէտին այն ոյժով, որպէս նա սկսել էր: Պ. Ադամեանը ոչ յոգնել գիտէ և ոչ յոգնեցնել: Հազուադէպ է այդ ընդունակութիւնը դերասանի համար, ահա ինչու հանդիսատէսի ուշադրութիւնը սկզբից ցվերջ լարուած է մնում նորա խաղով: Պիեսայի առաջին երկու արարուածների մէջ երևում է Օտեւլոյի միա-

կողմանի, բայց ազնիւ և անխառն բնաւորութիւնը: Նա չ'գիտէ ոչ կեղծել, ոչ շողոքորթել. գիտէ միայն առօրեայ կենսական ունայնութեանց մէջ բարձր պահել իւր պատիւը և ապրում է միայն այդ պատուով: Ուժգին կրքերով սիրելով Դեզդեմոնային, նա ինչպէս իւր հոգին ու մարմինը, նոյնպէս և պատիւը անխզելի կապելով կապում է իւր ամուսնու հետ այն անձնուիրութեամբ, որի համար չ'կայ ոչ մի թուլացուցիչ պայման: Սորանով է պարզվում այն այրող խանդը, որ յանկարծ զարթնում է կրքոտ մաւրի մէջ և այդ խանդից առաջացած այն սարսափելի ոճիրը, որ գործում է նա: Դերասանը շատ նուրբ պիտի պատկերացնէ Օտեւլոյին այդ երկու արարուածների մէջ, որպէս զի հանդիսատէսին բնական թուի պիեսայի շարունակութիւնը և վերջը: Եւ պ. Ադամեանին յաջողուեց այդ անել: Երրորդ գործողութիւնից սկսած նա դարձաւ կոսկած ու խանդ և առաջ շարժուեց իւր տաղանդի ոյժով մինչև արևունյեղութիւն:

Սակայն ունինք մի երկու թեթեւ նկատողութիւններ պ. Ադամեանին, որ չենք կարող թագնել:

Առաջինը. չորրորդ գործողութեան սկզբում՝ երբ Եագոն նորան յայտնում է, որ իբրև Կասսիոն խոստովանել է, թէ խախտել է Դեզդեմոնայի ամուսնական առաքինութիւնը — Օտեւլոն ուշաթափվում է: Պ. Ադամեան ճիշտ ուշաթափուեց և ճիշտ արտայայտեց ցնցիւնները: Բայց սթափուելով, շատ վաղ ուշքի եկաւ: Մեզ շատ են պատահել ցնցողաբար ուշաթափուող մարդիկ: Նոքա նախ քան ուշքի գալը և խօսել կարողանալը — դեռ մի քանի վայրկեան վառուած աչքերով և կիսախելագար դէմքով նայում են իրանց շուրջը և յետոյ փոքր առ փոքր սկսում են խօսել: Պ. Ադամեանը այդպէս չարաւ և ուշաթափուելուց յետոյ էլ հարկաւոր չափով թուլացած և ընկճուած չերևաց, վասնորոյ յատակի վերայ նորա թրթռալը մի միջանկեալ բան երևաց մեզ:

Երկրորդ նկատողութիւնը պիեսայի վերջին է վերաբերում: Դեզդեմոնային խեղդելուց յետոյ, պ. Ադամեան սպանում է նորան դաշոյնով: Այդ շատ լաւ միտք է: Պիեսայի մտքով Օտեւլոն երկու անգամ ևս բարձով խեղդում է Դեզդեմոնային: Իսկ երբ էմիլեան ներս է մտնում, Դեզդեմոնան մի քանի վայրկեան ուշքի գալով, խօսում է փոքր ինչ և յետոյ մեռնում: Այդ անբնական է. երբ խեղդուածը մի անգամ սկսում է խօսել, նա կարող է ապրել: Կրկնում ենք, պ. Ադամեան շատ խելացի է վարվում, Դեզդեմոնայի կեանքին դաշոյնով վերջ տալով: Բայց մի բան կայ. պ. Ադամեան չ'պիտի Օտեւլոյի ննջարանը բեմից սանդուխքով բաժանէր: Օտեւլոն իրան սպանում և ընկնում է Դեզդեմոնայի մարմնի վերայ, կոչելով. «Համբոյրով սպանեցի քեզ, և Համբոյրով հանդիպում եմ մահս քովը»:

Եւ Օտեւլոն համբուրում է Դեզդեմոնայի անշունչ

գիակը: Իսկ պ. Աղամեան այդպէս չէ անում. նա նախ՝ կողքը ծակելու փոխարէն, կոկորդն է կտրում դաշոյնով և երկրորդ՝ գէթ մի հայեացք անգամ չի ձգում Դեզդեմոնայի գիակի վերայ, որ ցոյց տալ, թէ Օտելլօն դարձեալ սիրում է նորան և զգում է, որ իւր գործածը մի ոճիւր էր և ոչ թէ իրաւացի վրէժխնդրութիւն: Այդ անհրաժեշտ էր և պիտեայի հեղինակը ի զուր չէ այդպէս արել:

Ի բաց առեալ այդ չնչին սխալները, Աղամեան—Օտելլօն անսման է:

Միւս մասնակցողների մասին այդքանը կ'ասենք.— Օր. Գոհարիկը, իբրև Դեզդեմոնայ, բաւական համակրելի էր: Մի քանի տեսարաններում նա շատ գեղեցիկ խաղաց՝ մանաւանդ վերջինում, մահից առաջ: Այստեղ նա գրաւիչ էր:

Պ. Կիւրեղեանը նոյնպէս լաւ խաղաց, բայց կատարեալ Եագօ չէր: Եագօն շատ պատասխանատու դեր է: Նորան լաւ ուսումնասիրելու և լիակատար պատկերացնելու համար գուցէ նոյնքան աշխատանք է հարկաւոր, որքան Օտելլօյի համար: Բայց, ինչպէս մենք լսեցինք, պ. Կիւրեղեան հազիւ չորս օր ժամանակ է ունեցել Եագօն պատրաստելու: Չորս օրուայ մէջ Եագօյի դերը անգիր անել անգամ չի կարելի: Թատրոնական վարչութիւնը չը պէտք է այդչափ խիստ վարուէր մի դերասանի հետ, որ անծանօթ է գեռ մեր հասարակութեան. . .

ՄԵԼԻՏԷ

* *

ՄԻ ՊԱՌԱՐԱԿԵԼԻ ԱՐԱՐՔ

Առօրեայ կեանքի մէջ մարդիկ, ընդհարուելով իրարու շատ անգամ իւրացնում են մէկը միւսի թիւր հակումները, դատապարտելի ձգտումները և տգեղ յատկութիւնները: Մարդիկ, որոնք ինքնաբերաբար յանձնառու են եղել կրթելու հասարակութիւնը, ապաքինել նորա արատները, որոնք մի աստիճանով գոնէ բարձր պիտի լինին ամբոխից, ազատ պիտի լինին նորա արատներից, այդ մարդիկ, որոնք լրագրապետներ, խմբագիրներ են կոչվում, այնքան բարոյական քաջութիւն պիտի ունենան, որ ամբոխի հետ շփուելիս, ազատ պահեն իրանց անձը այն ստոր հակումներից, որ գռեհիկ անհատի մէջ անգամ ներելի չի կարող համարուիլ: Բայց արի տես, որ մեր տարաբաղտութիւնից, մենք ունինք և այնպիսի խմբագիրներ, որոնք ոչ միայն ոչինչ չունին սեպհական, այլ ուրիշի սեպհականութեան վերայ էլ գաղափար չունին: Անհատական սկզբմունքից զուրկ, այդպիսիքը կարծում են, թէ յանուն գրականութեան իրանց անսուրբ ձեռներով միշտ իրաւունք ունին շօշափել ուրիշի սեպհականութիւնը:

Դուք գիտէք, ընթերցող, որ մենք ունինք մի ամսագիր, «Աղբիւր» անունով. գիտէք, որ այդ ամսագրի խմբագիրը պ. Տիգրան Նազարեանցն է. գիտէք, որ նա բաւական տարածուած թերթ է ռուսահայոց մէջ և շատ տներում մուտք ունի: Բայց դուք չ'գիտէք, գուցէ, որ այդ ամսագրի պ. խմբագիրը, չենք ասում հրատարակիչը, որ և է յօդուած խմբագրելու կարողութիւն չունի: Այդ պ. Նազարեանցը, անկասկած, շատ ճարպիկ մարդ է և եթէ ճարպիկութիւնը լինէր մարդուս միակ առաքինութիւնը, հաւատացած ենք, որ ոչ ոք չէր կարող դիմանալ նորան: Բայց ճարպիկը երբ երես է առնում, յանդուգն է դառնում. իսկ յանդուգնութիւնից յանցանք է ծնում: Այդպիսի մի յանցանք է գործել պ. Նազարեանը այս օրերս: Որոշած լինելով իւր ամսագրի բաժանորդագիրն Յիւզ հինգի բարձրացնել, պ. Նազարեանին պէտք էր մի բանով բաժանորդներ գրաւել: Եւ ահա նա, առանց երկար ու բարակ մտածելու, ձեռք է մեկնում ուրիշի սեպհականութեանը, այն էլ ոչ թէ երկիւղածութեամբ, այլ առանց որ և է խղճահարութեան:

Դուցէ ընթերցողներից շատերին յայտնի լինի, որ հայագրի նկարիչ հանգուցեալ Ներսէսեանը, գանձակեցի մի պատուարժան հայի առանձին պատուերով, թարգմանչաց վանքի համար պատրաստում է մեր անմահ թարգմանիչներից երկուսի, Սահակի և Մեսրոպի իւղաներկ պատկերները: Պատկերները ըստ պատկանելոյն յանձնելուց առաջ, ծերունի նկարիչը վեր է առնում նոցա լուսանկարը և՛ ի վաճառ հանելով՝ թեթեւացնում է իւր վերջին օրերի դառնութիւնը: Նկարիչը մեռնում է: Նորա ժառանգը, որ մի չքաւոր երիտասարդ է, տէր է մնում նորա ձեռակերտին: Այսօր «Աղբիւրի» խմբագիրը, արհամարելով մեռնողի լիշատակը և կենդանի մնացողի իրաւունքը, վեր է առել այդ երկու պատկերները և, վերատպելով նոցա, որոշել է բաշխել այն ամենայն անձանց, որոնք կը կամենան «Աղբիւրի» բաժանորդ մնալ, զինք բարձրացնելուց լետոյ ևս: Մեզ յաջողութեամբ տեսնել այդ պատկերները. որքան անշնորհք և անբարեխիղճ կերպով է կատարուած տպագրութիւնը: Պարոն Նազարեանցը չ'խնայեց հանգուցեալի իրաւունքները, գոնէ յարգէր նորա լիշատակը և չ'մրոտէր ու չ'աղտոտէր նկարչի վրձնի բոլոր նրբութիւնները:

Պ. Նազարեանը իւր թերթի մէջ ջանք է անում հաւատացնել մեզ, որ իրան չ'պատկանած պատկերների տպագրութեանը հսկել է մեր շնորհալի նկարիչ երիտասարդ պ. Բաշինջաղեանը: Բայց մենք դժուարանում ենք հաւատալ: Դժուարանում ենք հաւատալ այն պատճառով, որովհետեւ պ. Բաշինջաղեանը, որպէս սեպհականութիւն ունեցող մի նկարիչ, անպատճառ կ'զգուշացնէր պ. Նազարեանին ձեռնամուխ չ'լինել այլոց սեպհականութեան, և եթէ այդ չանէր էլ, գոնէ կ'զգուշացնէր նորան, որ այդպէս չ'մրոտէր նկարչի վաստակը:

է նախապէս կը թաղան նախարարութեան գիմեր:

Ահաւաստիկ արգելեալ գրքերը:

ՀԱՄԱՌՈՏ ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ զպրոցաց Համար. Միջին Դարու պատմութիւն. Մ. Մամուրեան: Տպագրութիւն Տէտէեան, Զմիռն:

ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ Հ. Ամբրոսիոս Գալֆայեան. Տպագրութիւն Մխիթարեան ի Վեհեաթի:

ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ԱԶԳԱՅ. Հ. Ամբրոսիոս Գալֆայեան. Տպագ. Մխիթ. ի Վեհեաթի:

ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏ. ՈՒՍՄԱՆ ՀԱՅԱՍ. ԱՌԱՔ. Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ. Պետրոս Ս. Շաշեան. Տպագր. Աթուոյ Սրբոյ Յակոբեանց յերուսաղէմ:

ՊԱՏՄ. ՀԱՅԱՍ. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ. ի Մեղիքիս գէղ վարդապետէ Մուրատեանց, ի տըպարանի Սրբոյ Յակոբեանց յերուսաղէմ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Փափաղեան. տպարանի անուն չկայ:

Պ. Կիպերտ, որ Կ. Պոլսէն Իզմիր ուղևորուած էր՝ աշխարհագրական Հետազոտութիւններ ընելու այդ գաւառի ներսերն, այդ իւր ուղևորութիւնը կատարած միջոցին մահւան վտանգի ենթարկուած է, սակայն ազատուած է բարեբաղդաբար: Իզմիրը էմպարոսեալ Փրանսերէն լրագիրը Հետեալ կերպիւ կը պատմէ արկածի պարագայները:

«Գիտնական աշխարհագիրն, ընկերակցութեամբ Իբրահիմ անուի գաւաղի մը, զոր Իզմիր. գասապայի երկաթուղեաց տնօրէն իւր տրամադրութեան ներքե կրած էր, Պողտաղի ժայռուտ լեռնակներէն վեր կ'ենէր ձիով. Հակառակ իւր առաջնորդի խորհուրդին, յանկարծ ձին դթելով, գետին տապալեցաւ, Պ. Կիպերտ ևս գլտորեցաւ խորտաբորտ զառիվայրի մը վրայ, որի ստորոտին կը գտնուէր ահագին գահավէժ մը: Գիտութեան զահեւութիւնը վրայ պիտի աւելնար մի Հատ ևս, եթէ փոքրիկ ժայռի մը չը գտնուէր մացառ մը, որ Հաղիւ կասեցուց անխոհեմ ուղևորի անկումը: Հակառակ գլտորումէն ստացած ցաւերուն, պ. Կիպերտ քաջութիւն ունեցաւ թռնելու մացառն և փրկութեան այդ խախտ միջոցի շնորհիւ յաջողեցաւ. նոտել ժայռի մը վրայ: Հաղիւ. Հաղ կը կարողանար իւր գլխի վերե նշմարել լեռան կատարն, իսկ ոտքի ներքե կը տիրէր խոր մթութիւն և կը գտնուէր սոսկալի անդունդ, որի յատակը չէր երևէր:

«Եթէ Իբրահիմի տեղ նուազ արիասիրտ առաջնորդ մը չլինէր Պ. Կիպերտի Հետ, անհետացած պիտի լինէր Գերմանիոյ ժամանակակից երեւելի անձնաւորութիւններէն մին:

«Իբրահիմ նախ ահաբէկ ու շուարուն մնաց, տեսնելով իւր խնամքին յանձնուած ուղևորի աներեւոյթանալն, սակայն յետոյ ինքն իրեն գալով, որոշեց գտնել գետիւ գտնել: Այդ խուզարկութեան միջոցին նշմարեց, որ պ. Կիպերտ մի ահարկու տեղ, կուշեկած է ժայռի վերայ: Կեանքը վտանգի գնելով, գերմարդկային ճիգերով յաջողեցաւ ազատել մեծ անուն աշխարհագիրը:

Պ. Կիպերտ իսկոյն վերադարձաւ Իզմիր և այնտեղէ մեկնեցաւ Յունաստան, ուր մի քանի աշխարհագրական Հետազոտութիւններ ընելով պիտի վերադառնայ:

Ամեն. Յարութիւն Պատրիարք Էրեկ, Մեծ Եպարքոսին ներկայանալով, աղերսագիր մը մատուց Նրուսաղի մի պարտքի

մասին: Պատրիարք Հայրը բերանացի ևս խնդրեց, որ Նրուսաղեմայ պարտքի Հաշուէն ժողովուած ոտակը յանձնուին Պատրիարքարանին, որովհետեւ պարտքերի պատճառաւ Նրուսաղեմայ Հայոց վանքի վիճակը կը ծանրանայ: Մեծ Եպարքոսը խոստացաւ կատարել խնդրը:

Ներկայ Նոյեմբերի 15-էն սկսեալ Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը պիտի ձեռնարկէ Հրատարակելու երկու ամսաթերթ, մին Վիեննայի մէջ Եւրոպական ուղևորութիւն, մին ալտեղ Լեզու անունով: Եւրոպական պիտի լինի առաւելապէս գրական թերթ և աշխատակից պիտի ունենայ Վիեննայի Միաբանութեան բոլոր գիտնական և գրագէտ անդամներն և ուրիշ ով որ փափաքի: Իսկ Լեզու պիտի Հրատարակուի «Հնդկարուպական Նախադու»-ի Հեղինակ և նշանաւոր լեզուաբան Հ. Սերովիէ Տէրվիշեանի խմբագրութեամբ: Լեզուն, որպէս տեղեկացայ Հայր Տէրվիշեանէ, բացի լեզուաբանական յօդուածներէն, պիտի պարունակէ գրական, գիտական և այլ նիւթերու վերաբերեալ յօդուածներ: Արարատ ամսագրի մեծութեամբ պիտի լինի Լեզուն և գինն՝ 4 1/2 ռուբլի:

ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ

ՆԵՐՍԷՍԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁՆ

Անցեալ տարի երբ կը մօտենար Հոկտեմբեր 26-ի օրն, գրեթէ ոչ ոք կը չիշէր թէ մի տարի առաջ Հաղարար Հայր և աշխարհի խոնուած Կում-Կափուի փողոցներն և Մարմարիայի ափերը, տխրութեամբ կը դիտէին Հայոց Մեծ Ազգասէնի յուղարկաւորութիւնն: Ընդհանուր անտարբերութիւն նշմարելի էր անցեալ տարի և Հաղիւ մի երկու տեղ, այն ևս խիստ անշուք կերպիւ, կատարեցին Հոգեհանգուտեան պաշտօն: Այս տարի բոլորովին ընդհանրապէս եղաւ: Գեռ ևս Հոկտեմբեր 26 չհասած ամենուրեք խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենային Ներսէս Պատրիարքի մասին, և ջերմ Համակրութիւններ կ'արտայայտուէին Նորա նկատմամբ:

«Ա՛խ ո՛ր է Ներսէսը,—կըսէ ղեւանագիտութեան փառք սիրահարը—այն ժամանակ ղեւանագիտութեան կ'երթային նմա:—Նա ևս կ'երթար նոցա և իւր ղեւանագիտական ճարտար խօսակցութեամբ Հիացում կ'ազգէր նոցա և նոքա կը խորհէին, թէ՛ բաղաւոր ազգ են Հայերն, որ ունին այսպիսի ղերլումատ և քաղցրախօս պատրիարք: Ներսէս մեր Հայ անուան պատիւ բերաւ միայն իւր անձնաւորութեամբ . . .»

«Ա՛խ ո՛ր է Ներսէսը—կը Հառաչէր քաղաքական ղրկեալն—եթէ նա կենդանի լինէր իմ ազատութիւնը կ'ստանայի . . .»

«Ափսոս Ներսէս» — կը մըմնջէր երիտասարդութիւնը:

«Ա՛խ ափսոս, Հաղար ափսոս Ներսէս—կ'ըսէին գաղտաբողի Պատրիարքարանի պաշտօնեայններն—եթէ նա կենդանի լինէր, մենք մեր ամսականները միշտ կ'ստանայինք: Նա ինքն առանց դրամի կը մնար ու կըսէր. «Նոցա տուէք, նոքա պէտք ունին դրամի, իսկ ինձ Հոգ չէ . . .»:

Այս ամեն լուին և ակներև ձայնարկութիւնները կ'ապացուցանէին, թէ Ներսէսի կարեւորութիւնն աւելի քան երբեք զգալի եղած է: Եւ չիրաւի, Հոկտեմբեր 26-ի օրն Սուլթանի ընդարձակածաւալ մայրաքաղաքի ամեն կողմերէն Հայեր կ'շտապէին դէպի Կում-Կափուի Մայր Եկեղեցին, ուր թաղուած է Վարժապետեան: Նա ևս Հետեւեցայ նոցա օրի-

ալին և երբ հասաւ Մայր Եկեղեցիի դրան առաջ, տեսաւ խուռն բազմութիւն Եկեղեցիի ներսն ու դուրսը: Ժողովուրդըն աչիքան խռնուած էր, որ կարելի չէր ներս մտնել: Ներկայ էին Ազգային Ժողովոյ, Կեդրոնական Վարչութեան Ժողովոց ու խորհրդոց կողմէ՝ Ներկայացուցիչներ, Կեդրոնական Վարժարանի խնամակալութիւնն, Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն և մամուլի ու այլ հանրային ընկերութեանց ներկայացուցիչները: Խումբ խումբ ներկայ կը գրտնուէին նաև Մայր Եկեղեցիի Վարժարանի, Կեդրոնական վարժարանի և Ս. Փրկչեան Որբանոցի աշակերտները, որոց վերայ մեծ է հանգուցեալ Պատրիարքի երախտքն: Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէր Ամեն. Յարութիւն Ս. Պատրիարքն: Քարոզի մէջ, քրիստոնէական առաքինութեանց վրայ ճառելով, շատ ի դէպս խօսեցաւ Ներսէսի վրայ, որի կենդանի տիպարի այդ առաքինութեանց: Տ. Ներսէս Պատրիարքի բարեմասնութիւնները թուելէ յետոյ, չիշեցուց օրտան արարողութեան նշանակութիւնը և գովեց այն պատուաւոր անձերն, որոց նախաձեռնութեամբ շիրիմ մը կանգնուած է ի չիշատակ Մեծանուն Հանգուցեալի: Ապա Յարութիւն Սրբազան իւր քարոզի մէջ յայտնեց, թէ Եկեղեցին իւր վախճանեալ ծառայից համար տարեկարձէ հանդէսներ չի կատարեր, որովհետեւ ամեն օր կ'աղօթէ նոցա չիշատակի համար, և որուն արարողութիւնն, որ տեղի կունենայ, Ժողովրդեան խնդիրքի համեմատ, լոկ Եկեղեցաւին է: Այս մտքով մի քանի բացատրութիւններ տալէ յետոյ Ս. Պատրիարքն յտնկալս օրհնեց Հանգուցեալ Պատրիարքի չիշատակն, առտուածային ներուժն հաշտելով նորա յմարդկօրէն թերութեանց համար:

Պատրիարքի աւարտումն հոգեհանգստեան արարողութիւնն սկսաւ: Այս պահուն աւելի քան երբեք հոծ էր բազմութիւնն: Ս. Պատրիարքն Խրիմեան Հայրիկի Հետ շրջապատեալ բազմութիւն Եկեղեցականներէ՝ հանգիստաւ թափորով գնաց Ներսէսի գերեզմանի վրայ, ուր կատարուեցան հոգեհանգստեան աղօթքներ:

Միացեալ ընկերութիւնէ ծաղկեփունջ մը տրուած կար Ներսէսի շիրիմի վրայ:

Ուրիշ անգամ առիթ եղած չէր տեսնելու Ներսէսի մահարձանն, այդ օր ևս գժտարին էր տեսնել Ժողովրդեան բազմութեան, ուստի մէ ուրիշ օրտան յետաձգեցի: Այս առաւօտ միայն կարողացաւ երթալ: Մտնելով Մայր Եկեղեցի Հինգ վեց քաջ յետոյ մի քանի աստիճաններէ բարձրանալով աջ կողմի բարձրութեան վրայ, գիմացդ, գէպի արեմուտք կը նշմարես Ներսէսի գերեզմանն, ոչ ոք զլնովերի կը բարձրանայ մարմարինէ, գեղակերտ, խորանաձև. Մահարձանն, տխրազդեցիկ, բաց վեհատեսիլ դիրքով: Մահարձանի բուն գլուխը կը բարձրանայ ձիւնափայլ խաչ մը, որի վրայ կը նշմարուի քանդակեալ պսակ մը օղակաձև անցա ցած: Այս խաչն հաստատուած է կիսաբոլոր կամարի վրայ: Կամարի երկու ծայրերն իրար հետ միացնող զոյգ գլծեր կան գուրս ցցուած ճարտարապէս: Կամարի կիսաբոլոր տարածութեան միջև հիանալի կերպիւ քանդակուած են Եկեղեցական ծիսակատարութեան բոլոր սպասներն: Կամարաձև գծի կեդրոնի վրայ արդէն կը բարձրանայ պսակաւոր խաչն, իսկ երկու կողմերը գծէն դուրս ելած կերպին կամարի մէջ քանդակեալ կաթողիկոսական, պատրիարքական և այլ գաւազաններու զոյգ զոյգ ծալքերն: Կամարի կեդրոնը գեղապէս քանդակուած կան կպիտիպտական և վարդապետական թագեր, որոց բերաններն իրար յենած, եռանկիւնի դիրք կատանան: Այս թագերու վերն դուրս կը ցցուի ճարտարագործ բանգակ մը

գեղադարձեալ ծաղկանց և հրեշտակներու պատկերներով, իսկ վարն՝ երկու երեք աւետարաններն և շուրջն՝ այլ և այլ ընտիր քանդակներ: Այս կամար, առհասարակ, իւր կատարին կըստ պսակաւոր խաչի հետ միասին վեհափառ տեսք կը ներկայէ: Կիսաբոլորակի վարը կէտական արշին կը լայնանայ մահարձանն. և այդտեղ երկու կողմերէն կ'իջնեն երկու աշտարակաձև քանդակներ. իսկ ճակատը կը տեսնուին բերանը վալ սկի մթադոյն սպիտակ մարմարինէ, և այլ քանդակներ. որ կը ներկայեն պսակ մը և զոյգ ծաղկեփունջեր նոյնպէս գեղակերտ: Ապա երկու կողմերէն կ'իջնեն գէպի վար մի մի սիւնակներ սև մարմարինէ, իսկ ճակատէն զոյգ զոյգ: Կողմերու և ճակատներու միջև, մարմարինէ պատուհանի վրայ կը բարձրանան աճխին ողանշան զոյգ սափորներ կահլթով: Սափորներու հտեի կողմերէն, բերանները ծածկելով, գէպի վար կը ձգուին մարմարի քողեր: Ճակատի երկու զոյգ սիւնակներու միջև կայ բաւական ընարձակ քառանկիւնի տարածութիւն, ոչ ոք վրայ սեւագոյն գեղեցիկ տառերով քանդակեալ կը տեսնուին.

Մ Ա Հ Ա Ր Ա Ն

Տ. Տ. ՆԵՐՍԵՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ

ԲԱԶՄԱՐԴԻՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ս. Զ. Գ. Ա. Ս. Ե. Ր. ՊԱՏՐԻԱՐԿԻՆ

ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐԿԻՈՒ

1837—1884

ՅԻՇԱՏԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՑ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՄԲ ԵՂԻՅԻ

Ապա կը գտնուի սեւաշերտ սպիտակագոյն մարմարինէ քանդակազարդ պատուանդանն, ոչ ոք վրայ կը բարձրանայ 19-րդ դարու Ազգային Հայ պատրիարքի սոյն փառահեղ, պատկառելի ու տխրազդեցիկ մահարձանն:

Մահարձանի առաջ, երեք արշին լայնութեամբ և չորս արշին երկայնութեամբ մարմարինէ չատակի վրայ, մի թիզ բարձ, կը ձգուի նոյնպէս մարմարինէ, սևորակ սպիտակագոյն տապանաքարն, ոչ ոք վրայ կը նշմարուին հետեւեալ պարզ ու անպաճօճ վերնադիրը.

Ա Ս Տ Հ Ա Ն Գ Չ Ի

Տ. ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐՃԱՊԵՏԵԱՆ

ԾՆԵԱԼ Ի ԽԱՍ ԳԻՒԴ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

ՅԱՄԻՆ 1837 Ի 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ

ՈՐ ԵՂԵԱԼ

ԱՐԴԻՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՆԻՆ ԿԵՆՍՅ

ԵՒ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԻՃԱԿԻՆ ՆԻԿՈՍԻԴԻՈՑ

ԿԱՐԳԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Ի 14 ԱՊՐԵԼԻ 1874

ՎԱՐԷ ԶՊԱՇՏՈՆՆ ԶԱՄՍ ՏԱՍՆ ԱՆԸՆԴՀԱՏ

ԸՆՏՐԻ

Ի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Յ՝ 9 ՄԱՅԻՍԻ 1884

ԵՒ ՎԱԽՃԱՆԻ Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Ի 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1884

ՌՅԼԳ

Մահարձանն աւելի փառաւոր պիտի լինէր, սակայն պատրիարքն և կրօնական ժողովն թուլւումն, առարկելով, թէ Հոգեւորականն մը Համար անպատշաճ և եկեղեցւոյ օրինաց Հակառակ է ասկէ աւելի փառաւոր մահարձան կառուցանել . . . Մահարձանն, որ կառուցուած է կեդրոնաւոր վարժարանի անդամոց դրամով, Կ. Պօլսոյ Հայ արհեստաւորաց ճարտար ձեռակերտն է և ով տեսնէ այդ մահարձանն շատ լաւ գաղափար պիտի կազմէ անշուշտ Հայ քանդակագործաց և ճարտարապետներին մասին: Ընդամենն ծախք եղած է աւելի քան 2000 ռուբլի:

Հոգեւորական պաշտօնն աւելի որտալոյզ է եղած Ղալաթիոյն եկեղեցւոյն մէջ: Հանդիսի միջոցին Յովսէփ վարդապետ Այվազեան Հակիրճ ներդրւելով չիշեց ղեկըսէս, և ապա աղղու կերպիւ շէշտեց, թէ որպիսի մարդիկներու պէտք ունի ազգը: Ժողովուրդը սաստիկ յուզուած էր, շատերու աչքերէն կը հոսէր արտասուքը, և Հառաչանքի ձայներ կը լսուէին յայտնապէս . . .

Հոկտեմբերի 26 էն յետոյ Ներսէսի չիշատակն աւելի քաղցր և անմոռ դարձաւ ժողովրդեան սրտում:

Վ ա շ ի ն ա ի

Ֆ Է Լ Ի Է Տ Օ Ն

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՎԿԱՍՍՈՒՄ

(Շարունակութիւն):

Պաշտօնէայ և նոյա սրայած առձինները:

IX Բագրի նահանգում:

1) Ղաթայի խաչատրան դպրոցում:

Աւարեանց քահանայ — կրօնուսույց, թեմական դպրանոցից, 1884 թուից, 50 ռ. ուճիկով:

Ղարդաշեանց Սարգիս — օգնական տեսչի, մէծէվօյ ուսումնարանից, 1881 թուից, 400 ռ. ուճիկով:

2) Լէւոնտի խաչատրան դպրոցում:

Տէր Ստեփանեան Տէր Ստեփան — կրօնուսույց, 1871 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

3) Գեօքչայի գիւղում:

Քալաշեանց Նիկողայոս — տեսուչ, 1882 թ., 450 ռ. ու. Զազունեան Նիկողայոս — ուսուցիչ, ուսուցչական դպրանոցից, 1884 թուից, 400 ռ. ուճիկով:

4) Սալիանում: Պօղոսեան Աբրահամ — ուսուցիչ, Հոգեւոր դպրոցից, 1882 թուից, 400 ռ. ուճիկով:

5) Բագրի Միսայէլեան դպրոցում: Վարդանեանց Տէր Վարդան — կրօնուսույց, 1883 թուից, 150 ռ. ուճիկով:

6) Բագրի Աղէսապետեան դպրոցում: Շախլամեանց Տէր Ներսէս — կրօնուսույց, 1885 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

7) Կեօքչայի գիւղում:

Տէր Կարապետեանց Տէր Կարապետ — կրօնուսույց, 1885 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

Մոսէսեանց Եփրեմ — ուսուցիչ, քաղաքային դպրոցից, 1884 թուից, 400 ռ. ուճիկով:

X Դաշարանի խաչատրան:

1) Դէշլաշարում: Խանաղեան Ղազար — ուսուցիչ, ընտանեկան դպրոցից, 1884 թուից, 400 ռ. ուճիկով:

2) Պէրրոնի խաչատրան դպրոցում: Մեկքիսեղեկեան Տէր Վահան — կրօն., Հոգեւոր դպ., 1882 թ. 100 ռ. ուճի:

ՄԱՍՆԱՌՈՐ ԱՆՁԱՆՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ԼՈՒՍԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԵՆ:

I Կոթայի խաչատրան:

1) Եյնի խաչատրան: Տիկին Մարիամ Թոմալախեանցի դպրոցը — Տ. Թոմալախեանց տէր դպրոցի, 1883 թուից:

II Թիֆլիսի խաչատրան:

1) Թիֆլիսի խաչատրան:

Ա. Կարգի

Բեալանի դպրոց Մէլիս Բեգլարեանի

Յովսէփ Մելիք Բեգլարեանց — տէր դպրոցի, Համալսարանից, 1876 թուից:

Խարազեանց Տէր Ղառնդ — կրօնուսույց, Ներսիսեան դպրանոցից 1876 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

Տէր Բարսեղեան Տէր Գրիգոր — կրօնուսույց, Ներսիսեան դպրանոցից 1882 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

Բազրատունի Տէր Արսէն — ուսուցիչ Հայոց լեզուի, Խալիպեան ուսումնարանից, 1876 թուից, 120 ռ. ուճի:

Երզնկեան Գրիգոր — ուսուցիչ Հայոց լեզուի, ուսուցչական ինստիտուտից, 1885 թուից, 120 ռ. ուճի:

Բարսեղեանց Վլադիմիր (Վարդան ?) — դաստիարակ, ուսուցչական ինստիտուտից, 1883 թուից, 700 ռ. ուճի:

Դպրոցի Կիլիկիայի Միսայէլեանի

Երզնկեանց Տէր Եղնիկ — կրօնուսույց, թեմական դպրանոցից, 1885 թուից, 80 ռ. ուճիկով:

Բ. Կարգի

Դպրոց Զաքարիաեանի

Ղամազեան Տէր Ներսէս — կրօնուսույց, Ներսիսեան դպրանոցից, 1882 թուից, 175 ռ. ուճիկով:

Գ. Կարգի

Դպրոց Կիլիկիայի Զաքարիա-Ղարապետեանի

Տիկին Հեղինէ Զաւրեան — տէր դպրոցի, 1884 թ.: Դպրոց Կիլիկիայի Կովսէփի

Շահբուղդեան Գրիգոր — ուսուցիչ Հայոց լեզուի, Ներսիսեան դպրանոցից, 1884 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

Դպրոց Կիլիկիայի Լիւնիսի

Օր. Մարիամ Սվեչնիկեանց — ուսուցչուհի Հայոց լեզուի, 1883 թուից, 86 ռ. ուճիկով:

Դպրոց Միսայէլեանի

Միսայէլեան Բազրատ — տէր դպրոցի, 1884 թ.: Օր. Ֆիդանեանց Աննա — ուսուցչուհի, 1884 թուից, 300 ռ. ուճիկով:

Շահբարեանց Կոնստանտին — ուսուցիչ, Լազարեան ճեմարանից, 1885 թուից, 100 ռ. ուճիկով:

Դպրոց Օրբէշէանցի

Օրբէշէանց Օրբէշ — տէր դպրոցի, Ներսիսեան դպր-
րանոցից, 1861 թուից:

Օր. Աննա Սահակեան — ուսուցչուհի, Գայիանեան
ուսումնարանից, 1883 թուից, 240 ռ. ռոճիկով:

Շալամեան Միքայէլ — ուսուցչից, թեմական դպրա-
նոցից, 1885 թուից, 100 ռ. ռոճիկով:

Դպրոց Կիլիկի Սեպուհեանցի

Օր. Աննա Խանդավազեան — ուսուցչուհի, 1885
թուից, 150 ռ. ռոճիկով:

Տիկին Սրբուհի Երիցեան — ուսուցչուհի Հայոց լե-
զուի, 1878 թուից, 250 ռ. ռոճիկով:

Դպրոց օր. Տիգրան — զէնի

Օր. Գայիանէ Զանեան — ուսուցչուհի Հայոց լեզուի,
1885 թուից, 120 ռ. ռոճիկով:

Դպրոց Կիլիկի Խաչատրեան

Օր. Մարիամ Շաղուբաթեան — ուսուցչուհի, իգա-
կան գիմնազիոնից, 1885 թուից, 260 ռ. ռոճիկով:

Դպրոց Կիլիկի Տրէյրէրի

Օր. Սովիայ Ումիկեան — ուսուցչուհի, 1885 թուից,
45 ռուբլի ռոճիկով:

Մանուէլեանցի Աստուրեան դասեր

Մանուէլեանց Ստեփան — տէր, Առևտրական Ակա-
դեմիայից, 1882 թուից:

2) Սեփի Կապուտան

Դպրոց Կիլիկի Գեղեցիկ

Տէր Ստեփանեան Տէր Արշակ — կրօնուսուցչ, թեմա-
կան դպրանոցից, 1885 թուից, 72 ռ. ռոճիկով:

3) Թէլա — Կապուտան

Դպրոց Տէր-Սարգսեան

Տէր Սարգսեան Ստեփան — տէր դպրոցի, գիմնա-
զիոնից, 1883 թուից:

4) Զաւալ օշլի

Դպրոց օր. Զաւալեան

Օր. Խանում Զաղինեան — տէր դպրոցի, 1862 թ.:

Տիկ. Բարբարէ Սիմօնեանց — ուսուցչուհի, 1885 թ.:

Դպրոց Պեպրոսեան

Պեպրոսեան Գրիգոր — տէր դպրոցի, գիմնազիոնից,
1885 թուից:

III Ելիսուհի Կոյունի Կապուտան

1) Ելիսուհի Կոյունի Կապուտան

Դպրոց Թագիւրեանցի

Յովհաննէս Թագիւրեանեան — տէր դպրոցի, գաւա-
ռական դպրոցից, 1877 թուից:

Դպրոց Մելիք-Ալլահիւրեան

Մելիք-Ալլահիւրեան Ն. — տէր դպրոցի, 1885 թ.:

Տէր Յովսէփեան Տէր Մկրտիչ — կրօնուսուցչ, 1885
թուից, 150 ռուբլի ռոճիկով:

Տէր Միքայէլեան Ստեփան — ուսուցչից, Հոգևոր
դպրոցից, 1885 թուից, 200 ռուբլի ռոճիկով:

Տէր Յովսէփեան Արամ — ուսուցչից, Հոգևոր դպ-
րոցից, 1885 թուից, 300 ռ. ռոճիկով:

Դպրոց Կիլիկի Եփրեմեան

Տիկին Մագիթադինէ Ենգիբարեան — տէր դպրոցի,
1860 թուից:

Ենգիբարեան Տէր Յովսէփ — կրօնուսուցչ, 1885 թ.:

Յարութիւնեան Գեորգ — ուսուցչից, գիմնազիոնի VIII
դասատանից, 1885 թուից:

Դպրոց Տէր Յարութիւնեան

Տէր Յարութիւնեան Յակոբ — տէր դպրոցի, թեմա-
կան դպրանոցից, 1875 թուից:

2) Նուի Կապուտան

Դպրոց Տէր Յարութեան

Տէր Յակոբեան Աւետիք — տէր դպրոցի, ուսուցչա-
կան ինստիտուտից, 1885 թուից:

Յովհաննէսեանց Տէր Մելքիսեդեկ — կրօն., 1885 թ.:

3) Նուի Կապուտան

Դպրոց Մարիսեան

Մարիսեան Իսրայէլ — տէր դպրոցի, 1885 թուից:

Դպրոց Եռուլեանցի

Եռուլեանց Սիմէօն — տէր դպրոցի, 1885 թուից:
Բաղդասարեանց Տէր Աղէքսանդր — կրօնուսուցչ, Հո-
գևոր դպրոցից, 1885 թուից, 60 ռուբլի ռոճիկով:

Դպրոց Բաղդասարեանց

Բաղդասարեանց Տէր Աղէքսանդր — տէր դպրոցի,
Հոգևոր դպրոցից, 1874 թուից:

Եռուլեանց Սիմէօն — ուսուցչից, 1885 թ., 80 ռ. ռ.:

Դպրոց Զաւալեան

Զաւալեան Զամբարձում — տէր դպրոցի, 1885 թ.
Բաղդասարեանց Տէր Աղէքսանդր — կրօնուսուցչ,
Հոգևոր դպրոցից, 1885 թուից, 60 ռուբլի ռոճիկով:

Դպրոց Շախուրեան

Շախուրեան Վահան — տէր դպրոցի, թեմական
դպրանոցից, 1867 թուից:

Դպրոց Տէր Յովհաննիսեանցի

Տէր Յովհաննիսեանց Թէոս — տէր դպրոցի, թեմա-
կան դպրանոցից, 1868 թուից:

Դպրոց Տէր Գրիգորեան

Տէր Գրիգորեան Միքայէլ — տէր դպրոցի, թեմա-
կան դպրանոցից, 1868 թուից:

Հայոց Կապուտան Դանիէլ Դպրոց

ԶԱՍՅ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

IV Երևանի Կապուտան

1) Երևանի Կապուտան

Բ. Կարգի.

Դպրոց Թոսիլեան

Թոսիլեան Լևոն — տէր դպրոցի, Համալսարանից,
1883 թուից:

Աթանասեանց Տէր Ղևոնդ — կրօնուսուցչ, Հոգևոր
դպրոցից, 1883 թուից, 80 ռ. ռոճիկով:

Տիկին Եղիսաբէթ Թուսիկեան — ուսուցչուհի, 1883
թուից:

Գ. Կարգի

Դպրոց Կամարախանի

Կամարախան Կոնստանդին — տէր դպրոցի, 1880
թուից:

Դպրոց Շահումի

Շահում Պետրոս — տէր դպրոցի, Թիֆլիսի գիմնա-
զիօնից, 1879 թուից:

Բաբայանց Սիմէօն — ուսուցիչ, թեմական դպրոցից
1879 թուից, 300 ռ. ուճիկով:

Դպրոց Բաբայանի

Բաբայանց Առաքէլ — տէր դպրոցի, 1884 թուից:
Սուքիասեանց Տէր Գրիգոր — կրօնուսույց, թեմական
դպրանոցից, 1885 թուից, 120 ռ. ուճիկով:

2) Ալէքսանդրապօլ Ժողովարան

Դպրոց Արաբաջեանի

Արաբաջեան Աղէքսանդր — տէր դպրոցի, 1875 թուից,
Տէր Պետրոսեանց Տէր Մինաս — կրօնուսույց, թեմա-
կան դպրոցից, 1884 թուից, 180 ռ. ուճիկով:

Արաբաջեան Յարութիւն — ուսուցիչ, 1884 թուից,
320 ռ. ուճիկով:

Արաբաջեանց Մկրտիչ — թեմական դպրոցից, 1880
թուից, 300 ռ. ուճիկով:

Դպրոց Տէր Մալէոսեանի

Տէր Մալէոսեան Անուշաւան — տէր դպրոցի, 1885
թուից:

Նալբանդեան Տէր Արիստակէս — կրօնուսույց, թեմա-
կան դպրոցից, 1885 թուից:

Բազրամեան Գրիգոր — ուսուցիչ, 1885 թուից,

V Բագրի Նահանգում

1) Բագրի Ժողովարան

Բաղրաշան պատար Հանսէնի դպրոցում

Միրզայեանց Սերովբէ — ուսուցիչ, 1884 թուից:

Տիկին Պարէզիկի Դպրոցում

Տիկին Մարիամ Պողոսեան — տէր դպրոցի, իգա-
կան պրօգրիմնազիօն. 1885 թուից:

Դպրոց Բալանթարեանի

Քալանթարեան Հայրապետ — տէր դպրոցի, 1874 թ.

Տիկին Նունէ Քալանթարեան — ուսուցչուհի, 1874
թուից:

Աբրահամեան Օր. Վերայ — ուսուցչուհի, 1885 թ.:

(Կը շարունակուի)

Խմբագիր-հրատարակիչ ԱՐԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԷՄԻՆ ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՅ

ԶՐԿԱՆՔԻ ԶՈՂ

ԴՐԱՍԱ 4 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹ.

Վաճառում են 80 կոպէկով Տիֆլիսի գրավաճա-
ռանոցները և Երևանում հեղինակը:
(10-7)

Unter dem Titel

ARMENISCE BIBLIOTHEK

(Herausgeber: ABGAR IOANNISSIANY)

führe ich dem deutschen Lesepublikum eine Serie der
besten, ausgewählten Werke einer in Europa noch wenig
bekannten, und doch viele Schätze bergenden Litteratur
der Gegenwart in vorzüglichen Uebersetzungen und ge-
diegener handlicher Ausstattung vor.

Als erster und zweiter Band wurden soeben
ausgegeben

I

DREI ERZÄHLUNGEN

von

RAPHAEL PATKANIAN

Aus dem Armenischen uebertragen

von

ARTHUR LEIST

Ein Band 8°, 13 Bogen.—Preis 75 kop.

II

LITTERARISCHE SKIZZEN

von

ARTHUR LEIST.

Inhalt: Ein Volkssänger. Raphael Patkanian. Pa-
ter Leo Alischan. Mkrtitsch Beschiktaschlian. Abo-
wian. Die Kongregation der Meehitaristen. Erzbi-
schof Gabriel Aiwasowski. Gabriel Sundukiantz.
Das armenische Zeitungswesen. Ein Vater seines
Volkes.

Ein Band 8° 12 Bogen.—Preis 75 kop.

Für den Kaukasus ausschliesslich zu haben in der
Центральная Книжная Торговля въ Тифлисъ.

WILH. FRIEDRICH

K. R. Hofbuchhändler

Дозв. Ценз. Тифлисъ, 21 Ноября 1886 г.

Типографія И. Мартиросіанца, на Орб. ул., д. № 1/2